

Δίκαιο των Ανηλίκων

Ενότητα 8: Η θέση του ανηλίκου ως κατηγορουμένου

Αγγελική Γ. Πιτσελά, Αν. Καθηγήτρια Εγκληματολογίας-
Σωφρονιστικής

Τμήμα Νομικής Σχολής ΑΠΘ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Η θέση του ανηλίκου ως κατηγορουμένου

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Περιεχόμενα ενότητας

1. Θεσμοί του συστήματος απονομής δικαιοσύνης σε ανηλίκους: Περιοριστικοί όροι και προσωρινή κράτηση ανηλίκων – Ένδικα μέσα – Ποινικό Μητρώο.
2. Θεμελιώδεις αρχές και δικαιώματα των ανηλίκων στο σύστημα της ποινικής δικαιοσύνης.
3. Δικαιώματα του ανήλικου κατηγορουμένου στην ενεργητική συμμετοχή στην ποινική δίκη: δικαίωμα να έχει συνήγορο, δικαίωμα ακρόασης.
4. Δικαιώματα του ανήλικου κατηγορουμένου στην παθητική συμμετοχή στην ποινική δίκη: δικαίωμα σιωπής, δικαίωμα άρνησης της κατηγορίας.
5. Συμβατότητα με τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού και τους Στοιχειώδεις Κανόνες των Ηνωμένων Εθνών για την Απονομή Δικαιοσύνης σε Ανηλίκους

Σκοποί ενότητας

- Να παρουσιαστεί και να αναλυθεί η θέση του ανήλικου κατηγορουμένου στην ποινική δίκη, τα δικαιώματά του, οι αρχές που τη διέπουν και οι ιδιαιτερότητες της διαδικασίας.

Θεσμοί του συστήματος απονομής δικαιοσύνης σε ανηλίκους Α.

- Περιοριστικοί όροι:
 - Οι περιοριστικοί όροι έχουν προτεραιότητα σε σχέση με την προσωρινή κράτηση.
 - Δυνατότητα επιβολής ως περιοριστικών όρων και ενός ή περισσότερων αναμορφωτικών μέτρων (εισαγωγή με ν. 3860/2010).
 - Όσο διαρκεί η προδικασία μπορεί να διατάσσονται σε βάρος του ανήλικου κατηγορουμένου ως περιοριστικοί όροι και ένα ή περισσότερα από τα εξωιδρυματικά αναμορφωτικά μέτρα. Σε περίπτωση παραβίαση αυτών των όρων είναι δυνατή η αντικατάστασή τους με το αναμορφωτικό μέτρο της τοποθέτησης σε ίδρυμα αγωγής (άρθρο 282 § 2 Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, όπως τροποποιήθηκε με τον ν. 4322/2015).
 - Η παραβίασή τους δεν επιτρέπεται να οδηγήσει από μόνη της σε αντικατάστασή της με προσωρινή κράτηση (άρθρο 282 § 6 ΚΠΔ).

Θεσμοί του συστήματος απονομής δικαιοσύνης σε ανηλίκους Β1.

- Προσωρινή κράτηση ανηλίκων:
 - Ανήλικοι που κρατούνται προσωρινά, θεωρούνται αθώοι και τυγχάνουν αντίστοιχης μεταχείρισης.
 - Η προσωρινή κράτηση αποφεύγεται στο μέτρο του δυνατού και περιορίζεται σε εξαιρετικές περιστάσεις (Κανόνες της Αβάνας).
 - Η σύλληψη, η κράτηση ή φυλάκιση ενός παιδιού πρέπει να είναι σύμφωνη με το νόμο, να μην αποτελεί παρά ένα έσχατο μέτρο και να είναι της μικρότερης δυνατής χρονικής διάρκειας (Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού).

Θεσμοί του συστήματος απονομής δικαιοσύνης σε ανηλίκους Β2.

- Προσωρινή κράτηση μπορεί να επιβληθεί σε βάρος ανηλίκων που έχουν συμπληρώσει το δέκατο πέμπτο έτος της ηλικίας τους για πράξη που απειλείται στον νόμο με ποινή ισόβιας κάθειρξης ή για πράξη από τις προβλεπόμενες στο άρθρο 336 ΠΚ (βιασμός), εφόσον τελέστηκε σε βάρος προσώπου νεότερου από 15 ετών (ά. 282 § 6 ΚΠΔ όπως αντικαταστάθηκε με τον ν. 4322/2015).
- Ανώτατο χρονικό όριο προσωρινής κράτησης είναι οι έξι μήνες (ά. 282 § 6 ΚΠΔ όπως αντικαταστάθηκε με τον ν. 4322/2015).

Θεσμοί του συστήματος απονομής δικαιοσύνης σε ανηλίκους Γ.

▪ Ένδικα μέσα:

- Το δικαίωμα ενδίκων μέσων ειδικά για παιδιά αναγνωρίζεται στο άρθρο 40 παρ. 2 περ. β' της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, ενώ το δικαίωμα γενικά ενδίκων μέσων κατοχυρώνεται στο Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα και στο 7ο Πρωτόκολλο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.
- Το ένδικο μέσο της έφεσης επιτρέπεται στον ανήλικο κατηγορούμενο μόνο κατά του βουλεύματος του συμβουλίου πλημμελειοδικών το οποίο τον παραπέμπει στο δικαστήριο για έγκλημα που αν το τελούσε ενήλικος θα ήταν κακούργημα που απειλείται με την ποινή της ισόβιας κάθειρξης ή συνιστά μία από τις πράξεις του άρθρου 336 ΠΚ, εφόσον τελέστηκε σε βάρος προσώπου νεότερου των δεκαπέντε ετών και μόνο για τους λόγους της απόλυτης ακυρότητας και της εσφαλμένης ερμηνείας και εφαρμογής ουσιαστικής ποινικής διάταξης (το νέο εδάφιο στο ά. 478 ΚΠΔ προστέθηκε με τον ν. 4322/2015).
- Με τον ν. 3904/2010 για τον εξορθολογισμό και τη βελτίωση στην απονομή της ποινικής δικαιοσύνης είναι δυνατό να προσβληθεί με έφεση και η (αθωωτική) δικαστική απόφαση του μονομελούς και τριμελούς δικαστηρίου ανηλίκων που επιβάλλει αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα.
- Δικαίωμα να ασκήσει έφεση έχει ο κατηγορούμενος κατά της απόφασης του μονομελούς και τριμελούς δικαστηρίου ανηλίκων, με την οποία ο ανήλικος καταδικάστηκε σε περιορισμό σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων (ν. 3189/2003).
- Δικαίωμα να ασκήσει έφεση έχει ο κατηγορούμενος και κατά της απόφασης του μονομελούς ή τριμελούς δικαστηρίου ανηλίκων με την οποία ο ανήλικος που κατά την τέλεση της πράξης είχε συμπληρώσει το δέκατο πέμπτο έτος, δικάστηκε όμως μετά τη συμπλήρωση του δέκατου όγδοου έτους της ηλικίας του, καταδικάστηκε κατά το άρθρο 130 του Ποινικού Κώδικα σε ποινή στερητική της ελευθερίας (αντικατάσταση με τον ν. 4322/2015).

Θεσμοί του συστήματος απονομής δικαιοσύνης σε ανηλίκους Δ.

- Ποινικό Μητρώο:
 - Κατά κανόνα καταγράφονται οι αμετάκλητες καταδικαστικές αποφάσεις.
 - Στιγματισμός.
 - Οι δικαστικές αποφάσεις που επιβάλλουν αναμορφωτικά μέτρα σε ανήλικο, οι οποίες θεωρούνται αθωωτικές, δεν καταγράφονται στο ποινικό μητρώο (ν. 4322/2015). Έτσι, έπαυσε η χειροτέρευση της νομικής θέσης των ανηλίκων σε σχέση με τους ενηλίκους, δεδομένου ότι δεν καταγράφονται πλέον οι αποφάσεις που επέβαλαν αναμορφωτικά μέτρα ακόμη και με αφορμή την τέλεση ενός πταίσματος.
 - Ο εθνικός νομοθέτης έχει εν μέρει υιοθετήσει τη σύσταση του Συμβουλίου της Ευρώπης για το ποινικό μητρώο, η οποία προτείνει να περιοριστεί στο έπακρο η ανακοίνωση σε τρίτους αποφάσεων που αφορούν ανηλίκους.

Θεμελιώδεις αρχές και δικαιώματα

- Οι θεμελιώδεις αρχές της ποινικής δίκης ισχύουν στο ακέραιο για τους ανηλίκους (βλ. όμως την αρχή της δημοσιότητας).
- Η Διεθνή Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού αναγνωρίζει δικαίωμα σε μεταχείριση που:
 - Συνάδει με το αίσθημα της αξιοπρέπειας και της προσωπικής αξίας του.
 - Ενισχύει τον σεβασμό του για τα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες των άλλων.
 - Λαμβάνει υπόψη την ηλικία του και
 - την ανάγκη του για επανένταξη και την ανάληψη ενός εποικοδομητικού ρόλου στην κοινωνία.

Δικαιώματα του κατηγορουμένου στην ενεργητική συμμετοχή στην ποινική δίκη

1. Δικαίωμα να έχει συνήγορο ή οποιαδήποτε άλλη κατάλληλη συμπαράσταση για την προετοιμασία της υπεράσπισής του.
2. Δικαίωμα να έχει δωρεάν βοήθεια ενός διερμηνέα σε περίπτωση που δεν καταλαβαίνει ή δεν μιλάει τη γλώσσα που χρησιμοποιείται.
3. Να αντιμετωπίζεται η ιδιωτική του ζωή με απόλυτο σεβασμό.

Βλ. άρθρο 40 παράγραφος 1 Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

**Σας ευχαριστώ πολύ για την προσοχή
σας.**

**Αγγελική Γ. Πιτσελά, Αν. Καθηγήτρια
Εγκληματολογίας - Σωφρονιστικής,
Τμήμα Νομικής Σχολής ΑΠΘ.**

Βιβλιογραφία

Α. Πιτσελά, *Η ποινική αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ανηλίκων*, ζ' εκδ., εκδ. Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2013, σελ. 1-23.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Αγγελική Γ. Πιτσελά.
«Δίκαιο των Ανηλίκων. Η θέση του ανηλίκου ως κατηγορουμένου.». Έκδοση:
1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:
<http://opencourses.auth.gr/OCRS268/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

